

A tápéi gyűjtés*

A magyar parasztság jobb megismerésének mozgalma, ahogy nevezni szeretik, a „falukutatás“ hamarosan két ágra vált: egy politikusabb ihletésű s egy tudományos tárgyilagosságra törekvő ágra. Mind a kétféle törekvésnek jelentősek az érdemei s csak fölszínesség, vagy fölényeskedés ítélkezhetnék egyoldalúan bármelyikük fölött. Arról nem is szólunk, hogy átjátszó típusú művek is akadnak. Egyéb különbségre itt ki sem térve, a politikai irányzatú és a tudományos jellegű faluvizsgáló művek között egy lényeges különböztető jegyet kell kiemelnünk. Az úgynevezett „falukutató“ munkák mihamar egy-egy nagyobb tájegység megrajzolására, egy-egy általánosabb jellegű probléma (kivándorlás, egyke, stb.) megvitatására törekedtek. Kivételként egyedül Szabó Zoltán: A tardi helyzet c. művét s Darvas József Orosházáról szóló munkáját említhetjük. A tudományos célú faluvizsgálat viszont kezdettől fogva egy-egy falu, vagy egy-egy részletkérdés pontos, analitikus kikutatására vállalkozott. Elég itt hivatkoznom a Pro Christo munkaközösségének tagjai által készített: *Elsüllyedt falu a Dunántúlon*, Budapest, 1936, Fél Edit: *Kocs 1936-ban*, Budapest, 1941. című tanulmányaira. Arra csak röviden mutatok rá, hogy mennyire kidolgozták ezt a monográfikus módszert külföldön különböző szociológiai iskolák, így a német L. von Wiese, a román D. Gusti és köre, az amerikai Sorokin, Zimmerman s munkatársainak rural-sociology-módszere. Az csak tanulságos lehet, hogy amíg a politikai falukutató munkák egyéni írói művek, addig a tudományos faluvizsgálatra rendszerint egy-egy kisebb-nagyobb kutató csoport szövetkezett össze. Még a Kocsról szóló monográfiának is két munkatársa volt: Manga János és Nemeskéri János.

Ennek a felfogásnak a jegyében immár három egyetemünkön is dolgoznak a kutatók. A kolozsvári egyetem gyűjtői Kidén, a budapesti Magyarisztantudomány Intézet kutatói a dunántúli Szentgálon végzik munkájukat, a szegedi egyetem bölcsészeti kara néprajzi szemináriumán pedig nyolc hallgató Tápé lehető teljes néprajzi földerítésére vállalkozott. E néhány bevezető sor csupán vázlatos ismertetője kíván lenni szándékainknak és le akarja fektetni néhány alapelvünket.

A szegedi szeminárium célja Tápé néprajzának részletes kikutatása, az anyag összegyűjtése és értelmezése s a lehetőleg teljes anyag publikálása. Terveink szerint a gyűjtést a már eddig is jól bevált módszerek szerint cédulázzuk, leltározzuk. Kiadandó monográfiánk két részből áll majd: a kutatás eredményeit tartalmazó s feldolgozó tanulmányokból és a szövegek, dokumentumok közlésé-

* *Folyóiratunk új rovatot nyit, melyben Tápé néprajzi monográfiája gyűjtési munkálatainak elvégzését tűzi ki céljául. Vele párhuzamosan a jövőben a Délvidék módszeres néprajzi feldolgozását is feladatunknak ismerjük. (fszk.)*

ből, kezdve a nyelvi szótár anyagától egészen a babonaszótárig, meséig, dalokig, dallamokig. A kutatás során a kutatandó területeket az érdeklődés és előképzettség szerint osztottuk föl s reményünk van arra, hogy az Egyetem más intézetei is — mint pl. az Embertani, Közegészségügyi Intézetek — bekapcsolódnak munkánkba. Természetesen az eddigi munka eredményeit — itt különösen a Földrajzi Intézet munkásságára gondolunk — is fölhasználjuk majd. A gyűjtőmunka során egyszerre általában csak két-két kutató tartózkodik Tápén, mert nem mindig bizonyul helyesnek a sok gyűjtő kiszállása egyetlen községben: felbolydítják a falu életét s a válaszok sokszor módosulnak, eltorzulnak ebben a légkörben. Természetesen több évre tervezzük a gyűjtés és feldolgozás munkáját. Beosztásunk szerint minden kutató az év minden fordulóján, a népi ünnepkör minden periódusában több ízben tartózkodik Tápén. Ezzel nemcsak arra törekszünk, hogy például a megfelelő szokások, hiedelmek, munkamódok mindegyikét a maga idejében ismerjük meg, hanem arra is, hogy a falusi szókészlet teljességéből se veszítsünk semmit. Csak ezzel a teljes analízisre törekvő kutatási módszerrel ismerhetjük meg kijelölt községünket.

Arra itt most nem akarok kitérni, hogy miért éppen Tápét választottuk munkánk tárgyául. Mind művelődésileg, mind etnikai szerkezetében, mind gazdasági helyzetében (a Szegedtől való gazdasági függés s egyben nagy etnikai, művelődési önállóság), mind pedig településének sajátosságában olyan község Tápé, hogy a legkülönbözőbb kutatásokra jó alkalmat nyújt. Az eddigi tapogatózásokból máris kiderült, hogy ebben a faluban a gyermekjátékoktól kezdve a hiedelmekig minden-minden szokatlan bőségben található. Így gyűjtőink már az első úton vagy hat kitűnő mesélőre akadtak. Az elkövetkező években a szegedi néprajzi szeminárium kutató munkája egyik középponti feladatának ezt a tápai néprajzi munkát tekinti. E beszámoló éppen csak ennek a fogadásnak s feladatvállalásnak bejelentését célozta.

ORTUTAY GYULA

Mit tudunk Tápéről?

Nem áll nehéz feladat előtt az, akinek az eddigi tápéi kutatásokról kell beszámolni. Ami ezen a téren történt, édes-kevés. Mindössze egy doktori disszertáció jelent meg róla könyv gyanánt, amely a szegedi egyetem Magyar Földrajzi Intézetében készült. Ezenkívül még egy pár igen vegyes tárgykörben mozgó tanulmány és több semmi. A kutató, aki gyűjteni indul, szinte érintetlen területen érezheti magát.

Ennek oka talán éppen Szeged közelsége, ami mindig beárnyékolta a kis tiszaparti falut. Az ember, akinek ilyen kérdésekkel való foglalkozásra támadt kedve, bőséges anyagot talált magában Szegeden is. A faluért sem kellett olyan messze menni, akár Felső-, akár Alsóvárosban megtalálhatta. Még az Alföld nagy kutatóját, Kálmány Lajost is Szegeden kívül csak a Délvidék felé vonzotta